

Ladnai Attiláné dr. MATE Kaposvári Campus, Neveléstudományi Intézet, GYT
Szabóné dr. Pongrácz Petra Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, GYT

**Episztemikus érzelmek megjelenése a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében - egy
pilot kutatás reflexiói**

DOI: [10.70832/kkkf.2025.06](https://doi.org/10.70832/kkkf.2025.06)

Absztrakt

Az episztemikus érzelmek, mint például a kíváncsiság, a bizonytalanság és a frusztráció, alapvető szerepet játszanak a felsőoktatásban résztvevők tanulási reprezentációinak alakulásában. Ezek az érzelmek közvetlen hatással vannak a kognitív folyamatokra, például az információfeldolgozásra, a tudásszerzésre és a problémamegoldásra, valamint befolyásolják a tanulók motivációját és tanulási stratégiáit. Az episztemikus érzelmek megjelenése a tanulás során fellépő kihívásokkal kapcsolatos, és segítheti a hallgatót a tananyag-elsajátításban, vagy a komplex feladatok megoldásában. A kíváncsiság például ösztönzi a diákokat az ismeretlen felfedezésére, míg a frusztráció egy olyan akadályozott helyzetből fakadhat, ami új megoldási stratégiák keresésére késztethet. A szakirodalom rámutat (Pekrun, 2016; Muis et al., 2015), hogy a hallgatók episztemikus érzelmeinek oktatók által történő megfelelő kezelése, tudatos fejlesztése, és a mindennapi oktatási gyakorlatba való integrálása elősegítheti a hatékonyabb tanulási folyamatot, valamint a tanulmányi eredmények minőségi javulását.

Összességében az episztemikus érzelmek felismerése és kezelése kulcsfontosságú a felsőoktatásban, mivel ezek az érzelmek nemcsak a tanulók pillanatnyi érzelmi állapotát, hanem a hosszú távú tanulmányi sikerességet is jelentősen meghatározhatják, befolyásolhatják.

Mindezek tükrében a 2023/24-es tanévben végzett kutatásunk egyik célja az volt, hogy egy pilot vizsgálat keretében feltárjuk, milyen episztemikus érzelmeket élnek át a felsőoktatásban résztvevő hallgatók. Azt is meg kívántuk vizsgálni, hogy a megjelenő érzelmek kontextuális tényezői milyen beavatkozási pontokat vetnek fel az oktatók számára, melyek orvoslása hozzájárulhat a hallgatói tanulmányút sikerességéhez. Kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazó kutatásunk kérdőíves lekérdezése két lépcsőben történt (gyakorisági kérdőív és narratív történetelbeszélés), különféle tudományterületekről több mint 300 fős hallgatói kitöltéssel.

Az adatok feldolgozása folyamatos, MAXQDA és SPSS programokkal, illetve szemantikai tartalomelemzés segítségével történik a kódolás, feldolgozás. Az eddigi eredmények alapján úgy tűnik, hogy meglehetősen széles spektrumon szóródnak a pozitív és negatív érzelmeket kiváltó, oktatáshoz kapcsolható megélések a hallgatói mintában. Ezeket tovább tanulmányozva, eredményeink változatos perspektívát kínálhatnak a tanulmányi életutakban leginkább akadályként megjelenő episztemikus érzelmek megértéséhez, az azokat kiváltó helyzetek kezeléséhez, ebben rejlik munkánk jelentősége.

kulcsszavak: hallgatói stratégiák az érzelmek kezelésére, felsőoktatás, hatékonyság episztemikus érzelmek

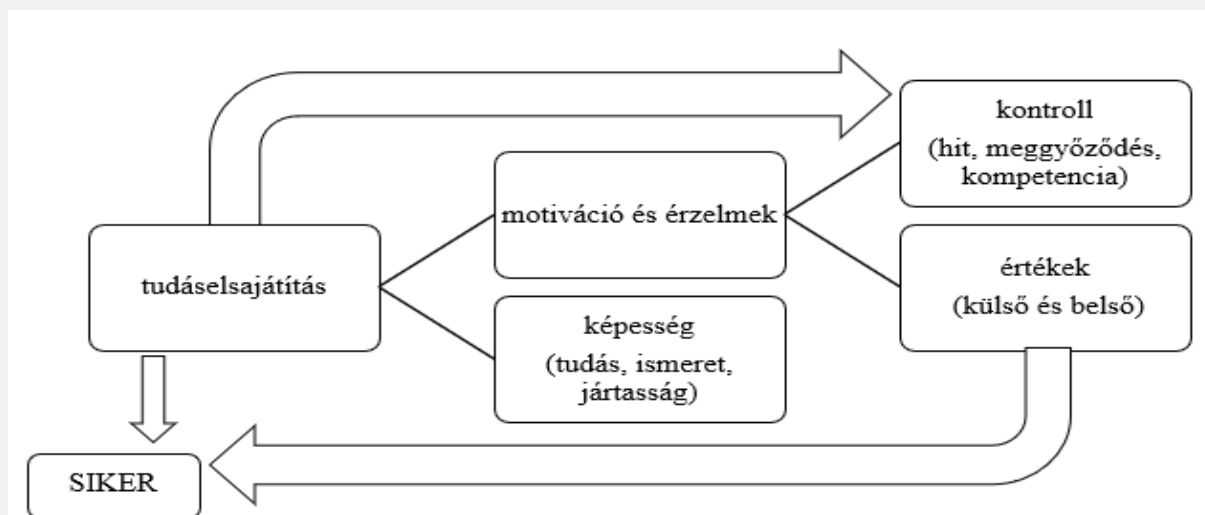
Bevezetés

Az érzelmek és kognitív folyamatok kapcsolata újszerű megközelítése a hallgatói hatékonyság támogatásának kérdéskörében. Számos tényező, mint például: információfeldolgozás, tudásszerzés, problémamegoldás, motiváció, tanulási stratégia, érdeklődés és személyiség mind-mind jelentősen befolyásolja a hallgató és tudásának kapcsolatát minőségét és mélységét (Holik – Kersánszki – Sanda, 2021; Holik - Sanda, 2021). Az episztemikus érzelmek felismerése és kezelése ugyanakkor záloga lehet a hosszú távú tanulmányi sikerességnek vagy az életben történő „beválásnak” vagy akár az élethosszig tartó tanulásnak is. Fontos lehet módszertani- és a didaktikai tudatosság szempontjából is vizsgálni, vannak-e ezzel kapcsolatban azonosítható tendenciák a felsőoktatásban, melyek példaként szolgálhatnak a hatékonyság növelése céljából. Erre vállalkozik a kutatás.

Elméleti háttér

Az episztemikus jelző az érzelmek előtt azt a megértési folyamatot jelzi, mely során az egyén motivációja és elkötelezettsége megnő, amikor a tudás hozadékát önmaga számára reflektálja. Pekrun (2016) szerint az episztemikus érzelmek összetevőit () a kognitív cél és a hozzá tartozó megértés adják; továbbá az érzelmi állapotot, a tanulás mélysége és hatékonysága is befolyásolja, ugyanakkor ez egy kölcsönös (a motiváció/elkötelezettség és tudás hármasában értelmezett) folyamat. Szükséges megemlíteni továbbá a kontroll és az egyes eseményekhez kapcsolódó értékek szerepét is a folyamatban. Minél inkább saját befolyás alá vonható a történés, annál inkább érezheti sikeresnek, kompetensnek magát benne az egyén. Muis és kollégái (2015) ugyanakkor rámutattak a kogníció szerepére is, mint például a motiváció és tudatos megismerési hajlandóság.

Elmondható az is, hogy kiemelten fontos az oktatási folyamatban, hogy mennyire érzi képesnek/kompetensnek az egyén magát arra, hogy megszerezze a szükséges információt, megtegye az erőfeszítést a számára hasznos tudásért (a folyamatot ld. 1.sz. ábra), ami majd számára sikert hoz, ezáltal a folyamat önjutalmazó tevékenységként (siker) értékelődhet a folyamat

1.sz. ábra Az episztémikus érzelmek hatásmechanizmusa. Forrás: Pekrun, 2021 fordítás és saját interpretáció alapján készített ábra.

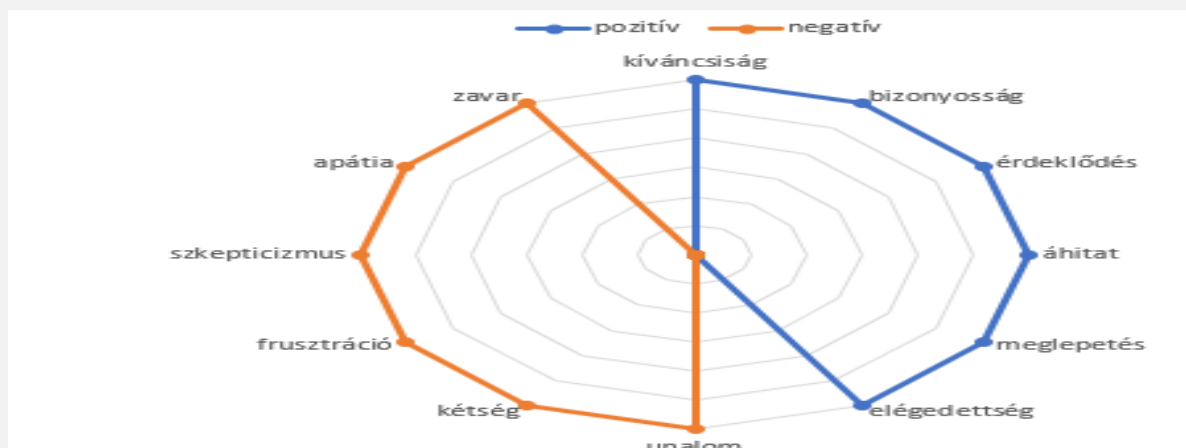
A kutatás elméleti kereteit egyrészt az egyes fogalmi meghatározások adják (Pekrun, 2016), másrészt a jóllét és a megküzdési stratégiák értelmezési mechanizmusai, melyeket alábbiakban röviden felvázolunk.

Pekrun (2016) az alábbi „kategóriákat” tartotta kiemelten szükségesnek a tanulás kontextusában az érzelmekre vonatkoztatva definiálni (a felsorolás és ismertetés során a fokozatosság elvét követjük): **Áhítat (1):** lenyűgöző és mély érzelmi reakció valamire, ami kognitíve nem feltétlen megmagyarázható hatást kelt, esetleg a tudatos megértést felülmúlja. Indukálhat továbbgondolásra, motiválhat megismerésre, esetleg kíváncsiságra, érdeklődésre a megértés érdekében. **Érdeklődés (2):** Információkereső viselkedésre ösztönzés, ami szükséges és kívánatos az egyén számára, s amiért esetlegesen erőfeszítést is hajlandó tenni. **Kíváncsiság (3):** ismeretelsajátításra, információszerzésre, tanulásra, felderítésre, új információk fel- és meg-, keresésére ösztönöz. **Meglepetés (4):** Valami váratlan, előzetes elvárástól eltérően felmerülő esemény nyomán fellépő érzelem, akár pozitív akár negatív irányú. Többnyire új értelmezési keret létrehozását teszi szükségessé, perspektíaváltást és a korábbi tudás átértékelését eredményezi.

Elégedettség (5): Megértés vagy egy cél elérésekor tapasztalható, amikor egy probléma vagy feladat megoldása sikeres, s válaszul létrejön a megértés, tehát teljesül egy cél a tanulási folyamatban, (ami vélhetőleg előzetesen ki is lett tűzve). **Bizonyosság (6):** Elsődlegesen akkor tapasztalható, ha jól sikerült az ismeret megértése (legyen az dolog, tárgy, információ) hiszen az összhangban van (esetleges korábbi) tudással, meggyőződéssel. **Kétség (7):** Amikor a hallott vagy tanult dolog/információ valósággal kapcsolatos viszonya megkérdőjelezhető, esetleg felülírja a korább tárgykörben szerzett vagy meglévő ismeretet. Tulajdonképpen a bizonytalanság erőteljesebb fokozata. **Frusztráció (8):** Bizonyos szintű és nehézségre adott válasz, amikor a feldolgozási folyamat nem lesz sikeres – nem valósul meg a tudáselsajátítás-tanulásnak titulált tevékenység ellenére sem. **Zavar (9):** Leginkább akkor lép fel, amikor bizonytalanság van a megértésbe, illetve nem egyértelmű, hogy a megértés biztosan helyes, esetleg kognitív disszonancia (új információ ellentmond korábbi tudásunknak) nehezíti a helyes megértést. **Szkepticizmus (10):** Bizonyos mértékű kétség az információt tekintve, ami nem jelent eleve elutasítást, inkább átgondolást, kritikai reflexiót és óvatosságot a bizonytalannal szemben. **Unalom (11):** Akkor lép fel, ha egy információ nem nyújt többletet, esetleg érdektelen vagy már nem biztosít újdonságértéket az egyén számára. **Apátia (12):** Akkor azonosítható, amikor az információ iránti érdeklődés nincs jelen. Ekkor az ismerettel való bármilyen tevékenység terhes az egyén számára.

A fenti epiztemikus érzelmek viszonyrendszerét részletesen – ellentétpárként értelmezve – az alábbi 2.sz. ábra (mátrixban) szemlélteti. Plutchik (2003) számos aspektusban közelíti meg az érzelmek természetének vizsgálatát, hozadékát és jelentőségét. Például érzelempárokat állít fel, miközben megállapítja, hogy a sikeres érzelemkezelés az élet számos területén kulcsfontosságú. Az alkalmazkodás kulcskérdés a boldogulásban, s ennek meghatározó szerepe van abban, hogy az egyén adekvátan felismeri/kifejezi/megérti-e érzelmeit. Munkájában például a bizalom és a meglepetés együtt eredményezi a kíváncsiságot, ellentétpárként értelmezi a várakozás-meglepődés vagy düh és félelem érzéseket. Ezt a gondolatmenetet felhasználva (pusztán elméleti síkon) jelen tanulmányban az unalom ellentétpárja a kíváncsiság, a kétsége a bizonyosság, a frusztrációé az érdeklődés, a szkepticizmusé az áhítat, az apátiáé a meglepetés, a zavaré pedig az elégedettség. Az érzelmeket ezen túl általunk hozzá társított pozitív vagy negatív jelentés alapján is felosztottuk. Nem világos, hogy Plutchik csak egy példa, vagy az ő nyomán gondolkodtok párosításban.

Ha csak példa, akkor az utolsó mondat ne közvetlenül kövesse, sőt előtte legyen egy explicit elkülönítése az ő és a ti modelleteknek. Nem ártana egyébként az övét külön ábrázolni és a két ábra különbségeire is reflektálni. Ha viszont az ábra nagyrészt Plutchik gondolatmenetén alapul, akkor az ábra alatt a forrásmegjelölésben külön is érdemes nevesíteni.

2.sz. ábra Az episztemikus érzelmek ellentétpárokba rendezve. Forrás sk. szakirodalom alapján

Oláh (2021) a globális jóllét (mentális egészség) konstruktumának három fő összetevőjét jelöli meg: pozitív működés, érzelmi jóllét, spirituális jóllét. Az érzelmi jóllétet a pozitív affektusok, a boldogság és az élettél való elégedettség adják. A pozitív működést a pszichológiai és szociális jóllét tudja a leginkább elősegíteni, melybe az önfogadástól a személyes növekedésig, a környezetkezelési képességen át a szociális aspektusok (elfogadás, aktualizáció, hozzájárulás stb.) is hozzátartoznak. A kutatás során a hallgatóktól kapott válaszokat ennek megfelelően tematizáltuk. Az egyén által alkalmazott megküzdési stratégiák tekintetében a konfrontáció, eltávolodás, érzelmek és viselkedés szabályozása, társas támogatás keresése, felelősség vállalása, problémamegoldó-tervezés, elkerülés-menekülés, pozitív jelentés keresése kategóriák összefüggések mentén történt a mintában tartalmi beazonosítás, majd elemzés.

A kutatás

A kutatás a 2023/24-es tanévben valósult meg, egy makrokutatás részeként, amelyben hat magyarországi egyetem hallgatói vettek részt. A kutatás egyik célja az episztemikus (tanulási és tudáselsajátítási folyamat során megtapasztalt) érzelmek összefüggéseinek feltárása volt, kvantitatív és kvalitatív módszerekkel, továbbá összefüggések keresése a hallgatói jólléttel és a megküzdési képességgel. Háttérváltozóként a nem, életkor, demográfiai adatok, képzési terület, szak, tagozat, képzési típus (nappali/levelező) aktuális félév száma, valamint a zenetanulással kapcsolatos információk kerültek lekérdezésre.

A lekérdezés két külön kérdőív segítségével történt, az azonosíthatóságot (egyúttal az anonimitást) a hallgató által választott egyedi jellege biztosította. Az első kérdőív az episztemikus érzelmek megélésének gyakoriságára kérdezett rá egy 4-fokú Likert-skála mentén. A kérdőíveken az episztemikus érzelmek rövid fogalmi meghatározását is megadtuk. A második kérdőívben narratív történetelbeszélés alkotása volt a feladat, megadott szempontok és struktúra alapján. Egy konkrétan megtapasztalt tanulási helyzet leírása volt a feladat, annak részletezése, hogy hogyan élte meg az eseményt a hallgató, milyen körülmények befolyásolták, hogyan reflektál rá utólag érzelmeivel most, és akkor, hogyan függ össze a történet. A feladatnak címadás is része volt. A tematikus kódoláshoz készült egyik szempontrendszert az alábbi 3.sz. táblázatban összesítve jelenítjük meg, a kapcsolódó episztemikus érzelmek feltüntetésével. Az érzelmek számozása a 3. oldal alapján értendő.

kód	kód jelentése	előforduló ep. érzelmek
ú1	útleírás (negatív)	3,8,2,10,11,4,12,6,8,7
ú2	útleírás (pozitív)	3,8,9,7,4
f1	beadandó / feladatteljesítés	3,6,7,8,2,11,10, 12,4
f2	"elveszve" / feladatteljesítés	3,9,8,2,12
f3	rossz csoportmunka/ igazságtalanság / feladatteljesítés	9,8,4
f4	jó csoportmunka / feladatteljesítés	9,6,8,4
f5	előadás/egyéni - negatív / feladatteljesítés	9,7,8,10
v1	vizsga (pozitív)	3,9,6,7,5,8,2, 11, 10,12,4
v2	vizsga (negatív élmény, pozitív eredmény)	3,9,6,7,5,8, 2,11, 12,4
v3	vizsga (negatív)	9,7,8,10
gy1	gyakorlati problémafelvetés	7
gy2	gyakorlati siker / tapasztalati megerősítés	3,6,5,2,1,4
inm	ismertetés nélküli megnevezés	3,8,12,12,4
e1	elvárások nem korrektek	9,8,10
sz1	szakdolgozat	3,9,8
t1	tanulási folyamat megértése (pozitív)	3,9,6,7,5,8,2,11,10,4
t2	tanulás mint folyamat leírása	3,9,5,8,12,4
t3	tanultak alkalmazásában bizonytalanság	9,7,8,4
t4	tanultak szintje nem elég (kevés ismeret)	9,7,8,11,12

1.sz. táblázat A kódoláshoz készített szempontrendszer. Forrás: sk.

Az episztemikus érzelmek tekintetében metszetként az alábbiak rajzolódtak ki: (ú) útkeresésben közös: 7,8,10. Az (f) feladatteljesítés tekintetében a 8-as, a (v) vizsga vonatkozásában leginkább: 7,8,9,10 jelentek meg, míg a (t) tanulás tekintetében a 4,9,8 volt a leggyakrabban megjelölt episztemikus érzelem.

A makrokutatásban a minta különféle tudományterületekről több mint 300 fős lett. Jelen mikrokutatásunkban több mint 200 hallgató kérdőíveit dolgoztuk fel. Az adatfeldolgozás MAXQDA és az SPSS, szoftverekkel történt. A szemantikai tartalomelemzés alapján a jelen tanulmányban részeredmények kerülnek közlésre. A MAXQDA létjogosultságát, illetve sokoldalúságát jól szemlélteti, hogy neveléstörténeti munkákban is alkalmazzák (Frank, 2023). A jelen mikrokutatás pilotként tekinthető, jelent tanulmányban a két szerző eredményeit, sajátos kiemelések mentén mutatja be. A mikrokutatásban az első kérdőívben az elemzésbe bevont minta nagysága 153 kitöltő, a narratív történetelemzés tekintetében pedig 66 kitöltő eredményei alapján tesz megállapításokat.

Jelent tanulmány vonatkozásában az alábbi két kutatási kérdést fogalmaztuk meg :

- Mely érzelmek milyen mértékben jellemzőek a válaszadók tekintetében?
- Milyen összefüggés tárható fel a mentális egészség egyes összetevőinek vonatkozásában? (Jelen minta és feldolgozottsági állapot tükrében.)

Eredmények, következtetések

Leíró statisztikai eredmények: A válaszadók 97,7% nő, életkori megoszlás vegyes, legnagyobb arányban (40,3%) a 21-23 évesek, legkevesebben a 24 év felettiek jelennek meg a mintában. A válaszadók többsége 76,7% nappali tagozaton tanul, 23,3%-a a válaszadóknak levelező tagozaton. A megkérdezettek majdnem fele városban él (43,7%). A kitöltők esetében képzési terület és szak tekintetében egyaránt felülreprezentáltak a gyógypedagógus hallgatók (95%).

Összefüggésvizsgálatok

Pozitív összefüggésnek tekintjük azt, amikor... Negatív ...

A megküzdési stratégiák tekintetében elmondható, hogy pozitív összefüggés esetén: a problémamegoldás-tervezés, felelősség felvállalása, társas támogatás keresése, érzelem és viselkedés szabályozás, pozitív jelentés keresése jelentek meg leginkább stratégiaként. A konfrontáció, eltávolodás minimálisan jelent csak meg a válaszokban.

Negatív összefüggés esetén az érzelemkezelési stratégiák közül leginkább a konfrontáció, eltávolodás, érzelmek és viselkedés szabályozása, társas támogatás keresése, felelősség vállalása, problémamegoldó-tervezés, elkerülés-menekülés stratégiákat alkalmazták a válaszadók. Következtetésként elmondható, hogy attól függően, hogy a tapasztalat kimenetele pozitív vagy negatív volt, tartoznak hozzá tipikus érzelmek, de a leírás jellegétől függ, hogy milyen kimenetelt hogyan értelmezett a válaszadó, ezért van, hogy a negatív tapasztalat és megélt érzelem is később pozitív hatásként átértékelődik. Ezért szükséges volt a v1-2-3 kategória bevezetése is (ld. 3.sz. táblázat). A metszetben érdekes és megdöbbentő a frusztráció (64%) jelenléte, amely érzelmekként többnyire a zavarral együttesen jelent meg. Az érzelmek és viselkedés szabályozása leginkább a negatív érzések legyőzése, elkeseredés, kilátástalanság utáni „erőgyűjtés”, küzdés, lépésekben haladás szavakkal írható le. Néhány példa: *„Egyre nyugodtabb lettem, minél többet tudtam és készültem”, „...próbáltam keresni valamit az anyagrészekben, ami kíváncsivá tett, vagy egy kicsit érdekelt”, „Általában ha elhatározom, hogy megtanulom az anyagot, akkor már elfog az elégedettség érzése, „...aztán erőt vettem magamon, és az önsajnálát és a kifogások helyett azt mondtam, megcsinálom.”*

A társas támogatás keresése kategória alatt leginkább a családtagok (szülők), valamint a csoporttársak jelennek meg.

„Bebizonyosodtam régi társammal, hogy kettőnk tanulása remekül működött” „Pozitív csalódás, hogy az oktatók milyen közvetlenek és segítőkészek voltak a szaktársakkal együttesen.” Kisebb részben a konfrontációval és a pozitív értelem keresésével találkoztunk: *„Az, hogy mindezek során kicsit zavarodott voltam, egyre inkább arra sarkalt, hogy ássam bele magam még jobban a téma, illetve, hogy tisztázzam a fejemben lévő tudást a témával kapcsolatban.”*

A hallgatói jóllét esetében (részletesen ld.2.sz. táblázat) az episztemikus érzélem hozzájárulását vizsgáltuk a hallgató jóllétéhez: érzelmi, pszichológiai, szociális, spirituális jóllét tekintetében. A 66 válaszadó válaszainak elemzése alapján 50 (83%) esetben található összefüggés a megélt érzélem és a hallgatói jóllét között, 15%-ban negatív az összefüggés. Megfontolandó, hogy vajon az érzelmek definiálása, felismerése, kezelése, vagy megértése a nehéz? (Vagy melyik mikor nehezebb?) Néhány példa az érzelmi, pszichológiai (ez a leggyakoribb) jóllétre: *„Azonban, amikor valamit megértettem, és sikerült megtanulnom, és egyre több tudással rendelkeztem, úgy nőtt az érdeklődésem, önbizalmam is”, „...egy életre megigérttem magamnak, hogy a jövőben sokkal jobban fogok bízni önmagamban és a képességeimben”, „Személyes fejlődésem szolgálta, hiszen megtanultam, hogy lehet hátráltató külső tényező, akkor sem fogom feladni”, „Úgy gondolom ez a frusztráció kellett ahhoz, hogy minden reggel neki tudjak állni.”*

Néhány példa a társas jóllétre: *„...hiszen sokkal jobb együtt felkészülni egy-egy vizsgára, mint egyedül”, „vannak olyan emberek akik nagyon szívesen segítenek, és rájuk mindig tudok számítani.”*

A hallgatói eredményesség vonatkozásában arra kerestünk választ, hogy milyen tipikus stratégiákat alkalmaznak a hallgatók az episztemikus érzelmek kezelésére. A problémamegoldó tervezés: 67%-ban volt jellemző: *„Amikor ZH-kra tanulunk, akkor mindig összeulunk tobben es atbeszéljük az együtt kidolgozott anyagot, es probaljuk megtanulni, megerteni...”*, *„Azzal motiváltam magam, hogy nemsokára végzek, de ahhoz arra van szükség, hogy most koncentráljak a feladatra. Sikeres szigorlattel zártam a félévet.”*, *„A tanulás folyamán nagy hangsúlyt fektetek a tudatos tanulásra. Az eleinte érdektelennek tűnő és sok idegen kifejezést tartalmazó tananyag nem tűnik vonzónak. Régebben ez frusztrált, de ma már másként kezelem.”* Az érzelmek és viselkedés szabályozásáról a válaszadók 52% számolt be: *„Ezután jól eső érzés fogott el bennünket. Megcsináltuk azt, amitől féltünk, mert nehezünkre esett teljesen ismeretlen emberek elé kiállni.”* Az eltávolodást a válaszadók 45%-ra volt jellemző (többnyire más stratégiákkal együttesen.), míg a pozitív jelentés keresése 32% esetében volt megtalálható. A válaszadók 66%-át jellemezte az elégedettség, kíváncsiság, meglepetés.

Néhány válasz szemléltetésként: „Várom az elégedettség érzését, hogy sikerüljön, hogy tehermentesüljek és büszke lehessen magamra.”, „...végül leblokkoltam, amit tudtam is elfelejtettem...elkezdtem tippmixelni, meg voltam elégedve, csak megszabadultam tőle...”, „Életem legszebb kettése volt, a legbüszkébb erre a jegyre vagyok”, „...értelmet nyert és alkalmazhatóvá vált az eddig megtanult információk összessége... megtanultam bízni a folyamatban”. „Az újfajta, számomra idegen helyzet miatt fustrációt, kíváncsiságot és meglepődést is éreztem.” „Mivel rengeteg új információt tudtunk meg az évek során, ezért sok-sok meglepetéssel is bővültünk, értem ez alatt a világról alkotott képet és a saját magamról alkotott képet is, valamint az önismeretet.” „Amikor először tartottam órát gyerekeknek, nagyon féltem, hogy hogy fog menni. Először kicsit nehezen ment, de sok pozitív megerősítést is kaptam a kritikák mellett.” „Elégedettséget akkor éreztem, mikor következő órán a kiosztott dolgozat 5 lett.”⁴

idézet	jóllét
„...blokk pozitív hatása”	pszichológiai, érzelmi jóllét
„Végül valahogy mégis megtanultam újból...”	pszichológiai, érzelmi, szociális, jóllét
„Ekkor éreztem elégedettséget, mert szinte már nem is tanulnom kellett az anyagot, hanem rábízni magam a saját kíváncsiságomra és mindezt papírra vetni.”	pszichológiai, érzelmi, szociális, spirituális jóllét
„...hiszen nem minden nyer értelmet a megtanulás..” „pillanatában, lehet, hogy ez később érik be és válik hasznossá egy sokkal komplexebb módon..”	pszichológiai, érzelmi, szociális, spirituális jóllét
„Meglepődtem, mert előzetes tudásomat egy magasabb szintre tudtam emelni a vizsgahelyzetbe.”	érzelmi, pszichológiai jóllét
„Amikor először tartottam órát gyerekeknek, nagyon féltem, hogy hogy fog menni. Először kicsit nehezen ment, de sok pozitív megerősítést is kaptam a kritikák mellett.”	érzelmi, pszichológiai, szociális, spirituális jóllét
„Minden napra beosztottam, hány tételt fogok megtanulni. A tanulás során több minden elvonta a figyelmemet, de igyekeztem visszatérni a tanuláshoz.”	érzelmi, pszichológiai jóllét
„Féltem nekiállni a feladatnak, nem mertem elkezdni, frusztráció kapott el. Egyik nap rászántam magam, hogy nekiállok, mert már idegesített a frusztráció érzése, és ahogy elkezdtem, rájöttem, hogy igazából nem is nehéz feladat, meg lehet oldani és még érdekes is volt.”	pozitív működés
„...leküzdvé az izgalmat végül kiálltunk, s megtartottuk. A kezdeti frusztrációt, elégedettség és öröm váltotta fel.”	érzelmi jóllét, pozitív működés, spirituális jóllét

2.sz. táblázat A hallgatói mintában néhány idézet és a jóllét összefüggései. forrás: sk.

⁴ Az idézetek esetében a válaszban eredetileg megadott helyesírás szerinti közlést tartjuk fontosnak megjeleníteni. Az ékezethasználát valószínűleg a telefonos válaszok miatt gyakori, ugyanakkor a nyelvi és stílusi helytelenségek vizsgálata érdekes további aspektusokat vetíthetne előre.

A narratív történetsémák más megközelítésben rendszerezve az alábbi tematika szerint is feldolgozásra kerültek:

Választott szak iránti bizonytalanságok (bizonytalanság, kétség): „*Ilyenkor megkérdőjelezem magamat, hogy tényleg jó helyen vagyok*”, „*Ott ültem szeptemberben a padban és azt se tudtam mit keresek ott.*”

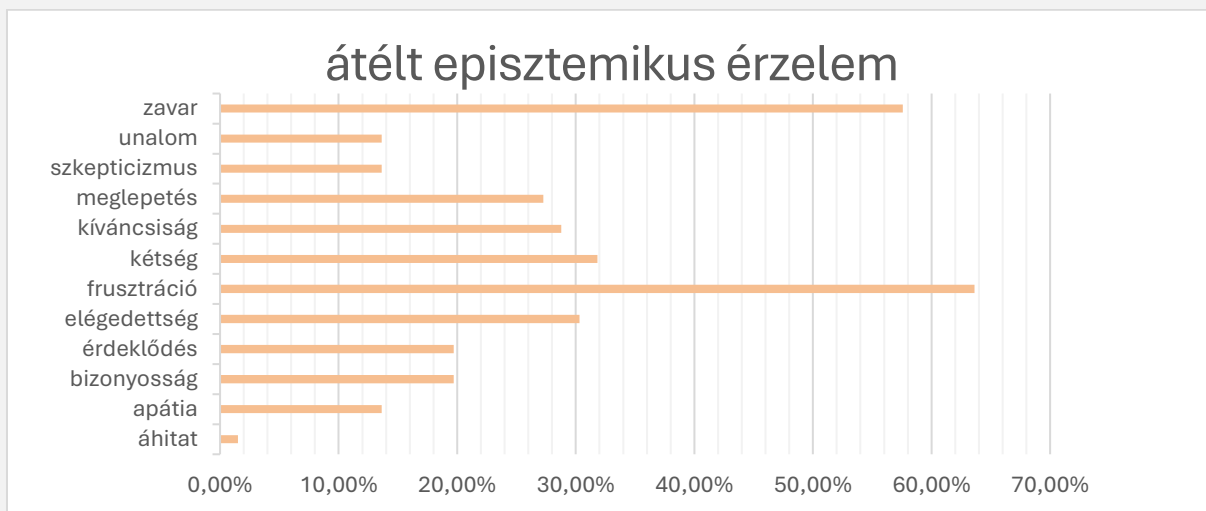
Nagyobb mennyiségű tananyag elsajátításának nehézsége (frusztráció, zavar, apátia): „*A fejemben minden tananyag összekeveredett, ráadásul volt olyan, ami egyáltalán nem is érdekelt*”, „*... rengeteg anyag volt és kilátástalannak tűnt az egész*”.

Hatékony tanulási módszerek keresésének szükségessége (frusztráció, érdeklődés): „*Ez az eset rávilágított arra, hogy nem használtam olyan tanulási technikákat, amik eredményesek lettek volna számomra*”

Előzetes elvárásokkal szembeni pozitív vagy negatív tapasztalás (meglepetés, érdeklődés, unalom): „*Az első néhány órát követően azonban ez máris megcáfolódott. Sokkal érdekesebbnek találtam az előadásokat...*” „*Az órák nagy része sokkal unalmasabb volt, mint amire számítottam.*”

A tanórák témakörei, a tananyag tartalma (érdeklődés, kíváncsiság): „*Szeretem ezt a tárgyat, érdekesnek, izgalmasnak tartom, kíváncsi vagyok rá*”, „*bennem volt a vágy, hogy még többet tudást szerezzek a témával kapcsolatban*”,

Első kutatási kérdéseinkre válaszként elmondható, hogy a leggyakrabban átélt episztemikus érzelmek a frusztráció (csaknem 64%) és a zavar (57%).

3.sz ábra Az átél episztemikus érzelmek a hallgatói mintában. Forrás: sk.

Második kutatási kérdésünk tekintetében további elemzések elvégzését tartjuk szükségesnek adekvát megállapítások, következtetések levonásához.

Összegzésként

A leggyakrabban megnevezett episztemikus érzelmek a frusztráció és a zavar (a válaszok mintegy felében). Emellett az elégedettség, érdeklődés, a kíváncsiság és a kétség voltak még a gyakrabban felbukkanó érzelmek (válaszok mintegy negyedében). A történetek elemzése során az explicit módon meg nem nevezett, de beazonosítható episztemikus érzelem a történetek felében a frusztráció és az elégedettség volt, míg a válaszok negyedében az érdeklődés, a kétség és a zavar jelent meg. A leggyakrabban felvázolt történetek tartalmi szempontból is kirajzolnak egyfajta mintázatot. Szembetűnő a nyelvi, fogalmazásbeli, megértési nehézségek kérdésköre, és elmondható, hogy a két kérőívben adott válaszok nem feltétlen mutat egy irányba, azonos kitöltői minta felülreprezentáltsága esetén sem. Ami további irányként erőteljesen előkerül további kutatási területként, a hallgatói önismeret fejlesztésének kérdésköre, valamint elgondolkodtató az objektív (ön)reflexió és a kritikai gondolkodás tanításának, taníthatóságának megfontolása.

A pilot kutatás reflexiói

Továbbiakban mindenképpen (a pilotot követően) szükség lehet a lekérdezés finomítására. A történetalkotás nehézségei hatványozottan előfordulnak különféle tudományterületen tanuló hallgatók körében, ám kétségtelen, hogy az érzelmekről nehéz adekvátan és objektívan megnyilatkozni. Az egyes terminusok használata kapcsán (bár jelentésüket megadtuk) további interpretációs nehézségek merültek fel, valamint a kérdőívek összekapcsolásának nehézségei sem könnyítették meg a feldolgozási és értékelési folyamatot. Ugyanakkor nehezen szétválasztható kategóriák (pl. érdeklődés és kíváncsiság) az összefüggések kezelése és egzakt ok-okozati viszony megállapítása érdekében pontosítás – pl. interjú lenne szükséges. A tanulmányi eredményekkel való összevetés lehetősége is felmerül, ami az objektivitást tovább erősíthetné.

Szakirodalom

Frank, T. (2023). Tartalomelemzés és sajtóorgánumok. *Tudomány és Hivatás*, 8(1), 82–84.

Holik, I., Kersánszki, T., & Sanda, I. D. (2021). A soft skillek jelentősége és fejlesztési lehetőségei a mérnökképzésben. In Á. Engler & V. Bócsi (Eds.), *Új kutatások a neveléstudományokban 2020: Család a nevelés és az oktatás fókuszában* (pp. 198–213). MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Nevelés-és Művelődéstudományi Intézet.

Holik, I., & Sanda, I. D. (2021). Opportunities for the development of soft skills in engineer education. *Opus et Educatio*, 8(3), 238–245.

Muis, K. R., Pekrun, R., Sinatra, G. M., Azevedo, R., Trevors, G., Meier, E., & Heddy, B. C. (2015). The curious case of epistemic emotions: A social-cognitive and control-value perspective. *Educational Psychologist*, 50(3), 154–178. <https://doi.org/10.1080/00461520.2015.1022473>

Oláh, A. (2021). *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény: Belső világunk megismerésének módszerei*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634546979>

Pekrun, R. (2016). Academic emotions. In K. R. Wentzel & D. B. Miele (Eds.), *Handbook of motivation at school* (2nd ed., pp. 120–144). Routledge.

Pekrun, R. (2021). Self-appraisals and emotions: A generalized control-value approach. In *Self—A multidisciplinary concept* (pp. 1–30).

Pekrun, R., & Stephens, E. J. (2012). Akadémiai érzelmek. In K. R. Harris, S. Graham, T. Urdan, S. Graham, J. M. Royer, & M. Zeidner (Eds.), *APA oktatáspszichológiai kézikönyv, 4. kötet: Egyéni különbségek és kulturális és kontextuális tényezők* (pp. 3–31). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13274-001>

Plutchik, R. (2003). *Emotions and life: Perspectives from psychology, biology, and evolution*. American Psychological Association.

Vogl, E., Pekrun, R., Murayama, K., & Loderer, K. (2020). Surprised – curious – confused: Epistemic emotions and knowledge exploration. *Emotion*, 20(4), 625–641. <https://doi.org/10.1037/emo0000578>